

บทที่ 2
ละเมิดโดยการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย
ข้อ 1
บททั่วไป

(37) การกล่าวหรือไขข่าว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้นแม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริงแต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงหากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

จะเห็นได้ว่ามาตรานี้คลุมถึงการกระทำที่ภาษาสามัญเรียกว่า “หมิ่นประมาท” ซึ่งแปลว่าการกระทำไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียนหรือการแสดงออกโดยประการอื่นต่อบุคคลหนึ่งให้บุคคลอีกบุคคลหนึ่งได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณด้วยประการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำให้บุคคลอื่นดูหมิ่นเกลียดชัง หรือเสื่อมความนิยมในตัวบุคคลนั้น เช่น ก. ลงข่าวในหนังสือพิมพ์ว่า ข. เป็นข้าราชการไปตรวจราชการและไปกอดปล้ำผู้หญิง เช่นนี้ ก. หมิ่นประมาท ข. หรือ ก. ละเมิดต่อ ข. หรือ ก. กล่าวต่อหน้าบุคคลหลายคนว่า ข. ได้ลักทรัพย์ของตนไปทั้งๆ ที่ ก. ทราบความจริงว่า ข. มิได้ลักทรัพย์ตน เช่นนี้เรียกว่า ก. ทำละเมิดต่อ ข. โดยการหมิ่นประมาท เป็นต้น

(38) หมิ่นประมาทต่างกับดูหมิ่น คำว่าดูหมิ่นหมายถึงการกระทำด้วยประการใด ๆ เป็นการเหยียดหยามบุคคลอื่น เช่น การใช้วาจา

หยาบคายว่า “ไอ้เหี้ย” ซึ่งไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณอย่างใด เพราะไม่มีใครเชื่อว่าเป็นความจริง

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ การดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 393 ไม่เป็นการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความใดๆ จนเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นอันจะเป็นเหตุให้ผู้หมิ่นต้องรับผิดตามมาตรา 423 นี้

ผลประโยชน์ที่กฎหมายในเรื่องนี้ให้ความคุ้มครองคือ ชื่อเสียงเกียรติคุณในสังคม คำว่าสังคมในที่นี้มีความหมายถึงบุคคลหนึ่งคนหรือมากกว่านั้นขึ้นไป และอาจเป็นเพียงผู้รับฟังข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงนั้นเพียงคนเดียวก็ได้ เช่น คำใส่ความขาวต่อเหลืองโดยไม่มีใครได้ยิน เป็นต้น กฎหมายมิได้มุ่งประสงค์จะให้ความคุ้มครองคุณค่าของบุคคลใดโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ แม้ตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ การกล่าวข้อความใดต่อผู้เสียหายเองโดยไม่มีผู้ใดล่วงรู้ย่อมไม่เป็นเหตุให้เรียกเรื่องค่าสินไหมทดแทน

การที่เป็นเช่นนี้อาจทำให้เกิดความสงสัยได้ว่าเหตุใดในขณะที่การกระทำอันเป็นความผิดอาญา เช่น การดูหมิ่นซึ่งหน้า จึงไม่เป็นละเมิดในทางแพ่งตามมาตรา 423 ข้อนี้ก็อธิบายได้โดยหวนกลับไปพิจารณาวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิด อันได้อธิบายมาแล้วในตอนต้นว่า กฎหมายลักษณะละเมิดมิได้มีวัตถุประสงค์ลงโทษบุคคลใดเป็นสำคัญ แต่ประสงค์จะชดใช้บรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหายเป็นประการสำคัญ ฉะนั้น การที่กฎหมายไม่เอาผิดแก่คำซึ่งตะโกนคำขาวในห้องส่วนตัวของขาวและไม่มีบุคคลอื่นใดอยู่ก็เลย เป็นเพราะขาวไม่เกิดความเสียหายอย่างใด จริงอยู่การกระทำของดำอาจเป็นการล่วงสิทธิหรือคุณค่าส่วนตัวของขาวอันไม่ควรมิผู้ใดมาลบหลู่ได้ แต่ก็มิได้มีลักษณะก่อความเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของขาว การกระทำของดำจึงอาจเป็นเพียงการกระทำผิดทางอาญาอันควรถูกลงโทษ เพราะการมีวาจาสามหาวนั้นเท่านั้น ตัวอย่างเรื่องนี้จะเห็นชัดยิ่งขึ้น กล่าวคือแม้ดำจะไม่ตะโกนคำ

ขาวเป็นส่วนตัว แต่เผยแพร่ข้อความนั้นทั่ว ด่าก็อาจไม่ต้องรับผิดชอบใช้
คำสินไหมทดแทนอยู่นั่นเอง ถ้าปรากฏว่าข้อความนั้นไม่เป็นที่เสื่อมเสีย
แก่เกียรติคุณของผู้ใด ไม่ว่าจะเพราะข้อความนั้นเป็นความจริงหรือเป็น
เพราะไม่มีทางที่ผู้ใดจะเชื่อว่าเป็นความจริง เช่น การลงข่าวว่านางแดงมี
สามีเป็นนิโกรซึ่งเป็นความจริง หรือขาวเป็นมนุษย์ “ชาติหมา” หรือ
“ไอ้เหี้ย” นั้น ถ้าปรากฏว่าอาจตีความหมายเข้าใจในทางหมิ่นประมาทได้
และความหมายนั้นถ้าเป็นที่เชื่อถือทั่วไปจะเป็นการทำลายชื่อเสียง
เกียรติคุณของโจทก์ การกล่าวข้อความนั้นก็มีความผิด เช่น การ
กล่าวว่าโจทก์เป็นผู้หญิงดอกทอง ซึ่งโจทก์นำสืบแปลความหมายได้ว่า
หมายถึงว่าโจทก์เป็นผู้หญิงมากชู้ เป็นต้น อนึ่ง มีผู้เห็นว่าถ้าการดูหมิ่น
ของจำเลยทำให้โจทก์ต้องเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ
ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 420 หรืออีกนัยหนึ่งการ
ดูหมิ่นทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง การดูหมิ่นซึ่ง
หน้าหรือลับหลังนั้นอาจเป็นความผิดละเมิดได้ตามหลักทั่วไป แต่เป็นที่
น่าสังเกตว่าหลักทั่วไปไปตามมาตรา 420 กำหนดองค์ประกอบเคร่งครัด
กว่ามาตรา 423 แต่สำหรับนักกฎหมายฝ่ายที่ถือว่า “สิทธิ” มาตรา 420
ไม่คลุมถึงชื่อเสียงเกียรติคุณย่อมมีความเห็นแย้งว่า การดูหมิ่นไม่มีทางจะ
เป็นละเมิดได้เลย

ในต่างประเทศเคยมีคดีตัวอย่างว่า จำเลยโทรศัพท์ไปกล่าวคำ
บริภาษต่อโจทก์เป็นประจำทุกคืน เมื่อโจทก์ฟ้องว่าจำเลยดูหมิ่นโจทก์ให้
ได้รับความเสียหาย ศาลพิพากษาว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นการทำให้
โจทก์ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด อันมีลักษณะในทางรบกวนสิทธิใน
ชื่อเสียงเกียรติคุณของโจทก์ เพราะการกระทำของจำเลยไม่เป็นที่ล่วงรู้แก่
ผู้ใดอันจะทำให้ชื่อเสียงของโจทก์ลดน้อยถอยลง อย่างไรก็ตาม ศาล
พิพากษาให้จำเลยต้องชดใช้ค่าเสียหายให้โจทก์เมื่อได้ความว่าการกระทำ
ของจำเลยเป็นการก่อความรำคาญ การรบกวนประสาทและล่วงล้ำสิทธิ
ส่วนตัวที่จะอยู่อย่างสงบโดยไม่มีใครมาจู่จ้านวุ่นวายด้วย (the right to

privacy) เรื่องนี้ยังเป็นข้อคิดว่า ศาลไทยเราจะขยายคำว่า “สิทธิ” ใน มาตรา 420 ให้กว้างแค่ไหนเพียงไร และคลุมถึงสิทธิที่จะไม่ให้ใครมาดู หมิ่นด้วยหรือไม่ อย่างน้อยที่สุดเรื่องสิทธิส่วนตัวที่จะอยู่อย่างสงบ ไม่ให้ใครมาเข้าก็เจ้าการรบกวนด้วยก็น่าจะเป็นสิทธิอย่างหนึ่งตามมาตรา 420 อันควรได้รับความคุ้มครองอย่างยิ่ง

(39) หมิ่นประมาทในทางแพ่งกับหมิ่นประมาทในทางอาญา ความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นมีทั้งในทางแพ่งและทางอาญา แต่มีข้อแตกต่างกันพอจะสรุปได้คือ

(1) หมิ่นประมาทในทางอาญา จะเป็นความผิดได้ก็ต่อเมื่อ ผู้กระทำมีเจตนากระทำการเช่นนั้น เช่น การฟ้องขอลงโทษฐานหมิ่นประมาทจะต้องได้ความว่า จำเลยจงใจเจตนาใส่ความเพื่อให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือเกลียดชัง การที่โจทก์ซึ่งเป็นเทศมนตรีไปเก็บเงินจากพ่อค้าด้วยวิธีที่ไม่งาม นอกเหนือระเบียบแบบแผนการบริหารราชการส่อให้เห็นไปได้ว่าโจทก์ทำการทุจริตในหน้าที่ จำเลยจึงร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งไม่มีข้อเท็จจริงชี้ว่า จำเลยเจตนาร้ายกลับแกล้ง ตรงข้ามกลับฟังได้ว่าจำเลยแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อจะป้องกันส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับตนผู้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลและราษฎรในเขตเทศบาลกรณีต้องด้วยมาตรา 329 ย่อมไม่มีผิดฐานหมิ่นประมาท แต่ หมิ่นประมาทในทางแพ่ง ไม่ต้องมีเจตนาที่จะให้เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณในการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง ไม่ว่าจะได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็เป็นความผิดแล้ว เช่น ก. เขียนหนังสือไปปิดไว้ที่ประตูรั้วบ้าน ข. ว่า ข. เป็นคนไม่ดีมีสามีมาแล้ว 3 คน⁽¹⁾ แม้ ก. จะเชื่อหรือไม่เชื่อว่า ข. เป็นคนไม่ดีและมีสามีมาแล้ว 3 คน การกระทำของ ก. ก็เป็นละเมิด

(2) หมิ่นประมาทในทางอาญา ไม่มีการหมิ่นประมาทโดย

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 743/2464

ประมาณ⁽¹⁾ แต่ หมิ่นประมาทในทางแพ่ง ถ้าการกระทำนั้นเป็นเพราะ ความประมาทเลินเล่อก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ เช่น ก. ถาม ข. ซึ่งเป็นผู้แทนบริษัทเดินเรือว่าเรือกลไฟสมมติว่าชื่อ “ค” ใช้การได้หรือไม่ ข. ตอบว่าเรือลำนั้นใช้เดินไม่ได้ ข. ได้ทำให้เจ้าของเรือ “ค” เสียหาย เรือต้องกลับไปโดยไม่มีสินค้า ข. ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของเรือฐาน กระทำละเมิด เพราะตามหน้าที่ของ ข. ควรจะรู้ว่าข้อความที่กล่าวนั้นไม่เป็นความจริง แต่เพราะ ข. ได้ประมาทเลินเล่อมิได้ตรวจสอบดูให้แน่ จึงได้กล่าวไปเช่นนั้น

(3) หมิ่นประมาทในทางแพ่งนั้น การกระทำจะต้องเป็นการ ฝ่าฝืนต่อความจริง เช่น ก. และ ข. เป็นความกันเรื่องบุกรุกที่ดิน ต่อมา มีผู้ร้ายลักหลักเขตไป ก. กล่าวว่า ข. เป็นคนลักไป ก. มีความผิดฐาน หมิ่นประมาท แต่ถ้าการกล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นความจริงแล้ว ผู้กล่าว หรือไขข่าวไม่มีความผิด เช่น ประกาศณะสงฆ์ที่ห้ามมิให้เจ้าอาวาสวัด ใดๆ รับโจทก์ไว้ในสำนักอีกต่อไป แม้ในประกาศจะใช้ถ้อยคำว่าโจทก์ต้อง อธิกรรมฉายาปาราชิกฐานคลุกคลีด้วยมาตุคาม ก็มีได้หมายความว่าโจทก์ ต้องข้อหาว่าประพฤตินคลุกคลีกับมาตุคาม จนถูกบังคับให้สึก จึงจะถือว่าเป็นการละเมิดมิได้ แต่ หมิ่นประมาททางอาญา แม้ว่าการ กระทำนั้นจะเป็นความจริงก็ยังเป็นความผิดได้ เช่น โฆษณาในหนังสือ พิมพ์ว่านายอำเภอเป็นเสื่อผู้หญิงขอลูกสาวเขาแล้วไม่มีเงินให้ เช่นนี้เป็น ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 เพราะเป็นกรณีที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 330 ไม่ยอมให้สืบ ความจริงเนื่องจากไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

(4) หมิ่นประมาทในทางแพ่ง เป็นการหมิ่นประมาทซึ่งนอกจากจะทำให้เสียชื่อเสียงแล้วยังรวมถึงเกียรติคุณ ทางทำมาหาได้ และทาง

¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4 “กระทำโดยประมาท ได้แก่การกระทำความผิด มิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตาม วิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

เจริญของเขาโดยประการอื่น⁽¹⁾ หมิ่นประมาททางอาญา นั้นเป็นการหมิ่นประมาทอันทำให้เขาเสียหายต่อชื่อเสียง⁽²⁾ หรืออาจทำให้เขาถูกดูหมิ่นหรือเกลียดชัง ถ้าไม่ได้ลักษณะดังกล่าว แม้ทำให้เขาเสียหายแก่เกียรติคุณทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขา ก็ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญา

ข้อ 2

เกณฑ์ละเมิดของหมิ่นประมาท

(40) ละเมิดหมิ่นประมาท การกระทำที่เป็นละเมิดโดยหมิ่นประมาทนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 423 ว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้

ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” มาตรฐานนี้ได้วางหลักเกณฑ์ว่าการกระทำอย่างใดจึงจะถือว่าเป็นการหมิ่นประมาท ซึ่งก็นับว่าเป็นละเมิดอย่างหนึ่ง บางตำราเรียกว่าเป็นละเมิดเอกเทศ ความจริงแม้จะไม่มีมาตรฐานนี้ การกล่าวหรือไขข่าวให้บุคคลอื่นเสียหายต่อชื่อเสียง ก็เป็นละเมิดตามมาตรา 420 ได้แล้ว เพราะการที่ทำให้บุคคลอื่นเสียหายต่อชื่อเสียงเท่ากับว่าเป็นการทำให้เสียหายต่อสิทธิอย่าง

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 423

²ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียหายต่อชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ฯลฯ”

ใดอย่างหนึ่งแล้ว แต่มีนักนิติศาสตร์บางท่านเห็นว่าการเสียหายต่อชื่อเสียงอาจไม่เป็นการเสียหายต่อสิทธิ ซึ่งถ้ามิได้เป็นการเสียหายต่อสิทธิแล้ว การกล่าวหรือการไขข่าวที่ทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงก็จะเป็นความผิดตามมาตรา 420 ผู้เขียนมีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า การทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงเท่ากับว่าเป็นการทำให้เสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งในระยะหลัง ๆ นี้ได้มีคำพิพากษาคัดสินมีแนวโน้มว่าชื่อเสียงเป็นสิทธิ ผู้เขียนยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า การที่กฎหมายได้บัญญัติเรื่องการกล่าวหรือไขข่าวเป็นเอกเทศต่างจากหลักทั่วไปในมาตรา 420 น่าจะมีความประสงค์ที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดในเรื่องนี้ไว้เป็นพิเศษ เป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ของผู้เสียหายมากกว่าที่ต้องไปพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ทั่วไป ฉะนั้นหากมีความเสียหายเกิดจากการกล่าวหรือไขข่าวแล้ว จะต้องพิจารณาโดยอาศัยมาตรานี้ก่อน เพราะโดยหลักทั่วไปของการใช้กฎหมายนั้น หากเรื่องใดกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จะต้องนำหลักในกฎหมายนั้นมาพิจารณาก่อน ถ้าไม่เข้าหลักเกณฑ์ในมาตราพิเศษแล้ว จึงจะนำหลักทั่วไปมาพิจารณาคต่อไป

จะเห็นได้ว่ามาตรา 423 ได้วางหลักเกณฑ์ของการกระทำที่เป็นละเมิดโดยหมิ่นประมาทไว้ดังนี้ คือ

- (1) ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย
- (2) ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง
- (3) เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของบุคคลอื่น
- (4) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

1. ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย

(41) ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าว การกล่าวหรือไขข่าวจะต้องเกิดจากบุคคลเช่นเดียวกับในมาตรา 420 คำว่า “กล่าว” หมายถึงการพูดให้ผู้ฟังเข้าใจได้ ฉะนั้นการพูดกับคนหูหนวกไม่เป็นการกล่าว ส่วนคำว่า

“ไขข่าว” หมายถึงการกระทำใด ๆ ที่แสดงออกไม่ว่าจะเป็นการเขียนเป็นภาพ เป็นหนังสือ หรือด้วยกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือด้วยวิธีการอย่างอื่นเป็นต้นว่า การส่งสัญญาณ การฉายภาพยนตร์ โทรเลข การส่งวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรภาพ ทั้งนี้ต้องเป็นการกระทำที่ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจความหมายของผู้ไขข่าวได้

การกล่าวหรือไขข่าวจะเป็นความผิดได้จะต้องแพร่หลาย คือต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวถึงบุคคลอื่นต่อบุคคลที่สาม จึงจะเรียกว่าแพร่หลาย เช่นเดียวกับการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา ถ้าการกล่าวหรือไขข่าวเป็นการพูดหรือการกระทำต่อผู้ถูกกล่าวหรือผู้ถูกไขข่าว ถือว่าการกล่าวหรือการไขข่าวนั้นไม่แพร่หลาย ไม่เป็นการใส่ความหมิ่นประมาท แต่เมื่อการกล่าวหรือไขข่าวเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นหรือที่เรียกว่าบุคคลที่สามแล้วจึงจะได้ชื่อว่าแพร่หลาย แม้ผู้ถูกกล่าวหรือไขข่าวจะอยู่ด้วยหรือไม่ในขณะที่มีการกล่าวหรือไขข่าวก็ตาม การกล่าวหรือไขข่าวนั้นก็เป็นละเมิด

(42) บุคคลอื่น บุคคลอื่นหรือบางทีเรียกว่าบุคคลที่สามคือบุคคลซึ่งรู้เห็น ได้ทราบหรือได้รับฟังข้อความที่กล่าวถึงบุคคลอื่น ๆ จากผู้กล่าวหรือไขข่าว จะมีก็คนไม่เป็นข้อสำคัญ ข้อสำคัญ คือบุคคลที่สามจะต้องเข้าใจข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวนั้น และจะต้องไม่ใช่ผู้ที่ถูกกล่าวหรือไขข่าวถึง เช่น ดำกล่าวกับฟ้าถึงเรื่องทองแดง ย่อมเป็นการกล่าวต่อบุคคลที่สามแล้ว

ข้อสังเกต ในกรณีมีผู้กล่าวหรือไขข่าวหลายคนจะถือว่าบรรดาผู้กล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นบุคคลที่สามหรือไม่ เช่น ดิน ฟ้า น้ำ กล่าวถึงขาว กับ ขาว จะถือว่าการกล่าวนั้นแพร่หลายหรือไม่ คือ ถือว่า ดินเป็นผู้กล่าว ๆ กับขาวถึงเรื่องขาวก็ตาม แต่ฟ้าและน้ำ เป็นบุคคลอื่นเป็นบุคคลที่สาม ผู้เขียนเห็นว่าไม่เป็นการกล่าวต่อบุคคลที่สาม ถือว่าไม่แพร่หลายเพราะดิน ฟ้า น้ำ ต่างเป็นผู้กล่าว น่าจะถือว่าทั้งสามทำละเมิดร่วมกันหรือในกรณีสมรู้ร่วมกันหมิ่นประมาทบุคคลอื่น โดยช่วยกันเขียน

ข้อความก็น่าจะยังไม่ถือว่ามีบุคคลที่สาม สรุปว่าระหว่างตัวการด้วยกัน หรือในฐานะผู้สมรู้ร่วมคิดกับผู้กล่าวหรือไขข่าว ไม่ถือว่ามีบุคคลที่สาม ถ้าผู้ไขข่าววานให้ผู้อื่นเขียนข้อความ ผู้เขียนจะเป็นผู้กระทำความผิด ด้วยหรือไม่ กรณีเช่นนี้น่าจะต้องพิจารณาว่าผู้เขียนทราบหรือไม่ว่าเป็น ข้อความไม่จริง ถ้าไม่ทราบก็ไม่น่าจะมีความผิด แต่ถ้าทราบก็น่าจะถือเป็นตัวการหรือผู้สมรู้ น่าจะต้องรับผิดด้วย

อนึ่ง ถ้าผู้กล่าวหรือไขข่าว ทำการกล่าวหรือไขข่าวต่อสามีหรือ ภริยาตน จะถือว่าสามีหรือภริยานั้นเป็นบุคคลที่สามหรือไม่ เช่น สามี กล่าวให้ภรรยาฟังว่า ก. เป็นคนเลว ดังนี้ ไม่ถือว่าสามีได้กล่าวต่อบุคคล ที่สาม แต่การที่จะถือว่าสามีภรรยาเป็นบุคคลเดียวกันและไม่เป็นบุคคลที่ สามนี้ คงจำกัดเคร่งครัดเฉพาะกรณีที่เป็นสามีภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสามีกล่าวต่อภรรยาหรือภรรยา กล่าวต่อสามีเท่านั้น ถ้าคนภายนอก กล่าวต่อสามีโดยใส่ความภรรยาหรือกล่าวใส่ความสามีต่อภรรยาเช่นนี้ ย่อมเป็นการกล่าวต่อบุคคลที่สาม เช่น ก. บอก ข. ว่า คำภรรยาของ ข. เป็นคนไม่ดี คบชู้ผู้ชายไว้ใจไม่ได้ ดังนี้เป็นการใส่ความหมิ่นประมาทคำ กรณีนี้นี้ถือว่า ข. เป็นบุคคลที่สาม แต่ถ้า ข. บอกกับคำภรรยาว่า ก. เป็นคนเลวเจ้าชู้ไว้ใจไม่ได้ ดังนี้ ไม่ถือว่า ข. ได้กล่าวต่อบุคคลที่สาม

เมื่อปรากฏว่าได้กล่าวต่อบุคคลที่สามแล้ว การที่บุคคลที่สามจะ หลงเชื่อหรือไม่ ไม่เป็นสาระสำคัญในการพิจารณา การกระทำนั้นเป็นการ หมิ่นประมาทครบองค์ประกอบบริบูรณ์แล้วตั้งแต่ได้เริ่มกล่าวออกไป ข้อ สำคัญก็คือการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายนั้นจะต้องเป็นที่เข้าใจแก่บุคคล ที่สาม ฉะนั้นการพยายามกล่าวต่อคนหูหนวกหรือทำกิริยาอาการต่อคน ตาบอดจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ประกอบข้อนี้

(43) การกล่าวหรือไขข่าวนั้นจะต้องเชื่อถือได้ คือ ทำให้ ผู้ถูกกล่าวเสียหายได้ การกล่าวหรือไขข่าวนั้นจะต้องเป็นคำกล่าวหรือไข ข่าวนี้อาจทำให้บุคคลเชื่อถือได้ตามธรรมดา ถ้าเป็นคำกล่าวหรือไขข่าว ที่ไม่อาจเป็นไปได้ คำกล่าวหรือไขข่าวนั้นไม่เป็นหมิ่นประมาท เช่น ก. ว่า

ข. เป็นผีปอบถือว่า ก. ไม่ได้หมิ่นประมาท เพราะเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ การเชื่อถือได้จะเป็นการเชื่อแต่เพียงบางส่วนก็เข้าหลักเกณฑ์แล้ว ส่วนผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่ไม่สำคัญ การกล่าวหรือไขข่าวที่ไม่อาจทำให้บุคคลอื่นเชื่อถือได้ ไม่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใด ๆ ได้

(44) การกล่าวหรือไขข่าวจะต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ มาตรา 423 นี้ไม่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้เช่นเดียวกับมาตรา 420 ฉะนั้นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อจึงไม่เป็นข้อสำคัญ เพียงแต่ผู้กล่าวหรือผู้ไขข่าวนั้นจะต้องรับผิดชอบ จะปฏิเสธโดยอ้างว่าตนไม่รู้ไม่ได้เพราะการกล่าวหรือไขข่าวเรื่องของบุคคลอื่นควรจะทราบความจริงเสียก่อน

(45) การกล่าวหรือการไขข่าวนั้นจะต้องเจาะจง การกล่าวหรือไขข่าวนั้น จะต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวโดยเจาะจงถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งถูกหมิ่นประมาทโดยเฉพาะเช่น กล่าวว่ “นายสีี่กำนันประพุดิตนไม่สมควรแก่หน้าที่กำนันยุ่งส่งเสริมลูกบ้านให้เกิดคดี” ถ้ามิได้เจาะจงถึงบุคคลใดโดยเฉพาะเช่นกล่าวรวม ๆ กันว่ “อ้ายครุชาติหมาสอนให้เด็กด้อยกัน” โดยไม่ปรากฏว่หมายถึงครุคนใดหรือกล่าวว่ “อ้ายชาติหมา ถ้าวิเศษทำไมจึงต้องออกจากนายอำเภอเล่า” การกล่าวหรือไขข่าวนั้นก็มิใช่เป็นการหมิ่นประมาท เพราะมิได้เป็นการกล่าวหรือไขข่าวโดยเจาะจงและไม่อาจทำให้เข้าใจได้ว่ครุหรือนายอำเภอนั้นคือผู้ใด แต่ถ้การกล่าวนั้นแม้จะกล่าวรวม ๆ กันมาก็ตาม แต่สามารถทราบได้ว่ผู้กล่าวพาดพิงกับใคร ก็อาจเป็นหมิ่นประมาทได้ เช่น กล่าวว่ “ไอ้พระวัดนี้ อลัษชี ทั้งนั้น เลวมาก ไม่อยากไหวให้เสียมือ”⁽¹⁾ และโดยบังเอิญวัดนี้มีพระอยู่ 8 รูป

(46) ผู้ซึ่งถูกหมิ่นประมาทจะต้องมีชีวิตอยู่หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีปัญหาว่ผู้ถูกหมิ่นประมาทนั้นจะต้องเป็นผู้มีชีวิตอยู่หรือไม่ ปัญหานี้ได้มีผู้ถกเถียงกันมากและยังไม่มีตัวอย่างเป็นบรรทัดฐาน เสีย

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 44812489

ส่วนมากเห็นว่าผู้ถูกหมิ่นประมาทจะต้องเป็นผู้มีชีวิตอยู่ เพราะประการแรก การฟ้องคดีแพ่งเป็นเรื่องส่วนตัว และประการที่สองตามกฎหมายสภาพของบุคคลย่อมสิ้นสุดลงเมื่อตาย ฉะนั้นถ้าความเสียหายเกิดแก่ผู้ตายผู้กล่าวด้วยคำก็ไม่มี ความผิด เพราะสิทธิฟ้องร้องของผู้ตายมิได้เกิดขึ้น แต่ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตาย ผู้กล่าวหรือใจ ข่าวนั้นก็ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้เกี่ยวข้องนั้นด้วย เช่น ก. กล่าวถึง ข. ผู้ตายว่าโรงงานของ ข. ใช้น้ำมันไม่ดีของที่ขายจึงเสื่อมคุณภาพ การกล่าวของ ก. ย่อมทำให้เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ของ ข. และทายาทของ ข. ซึ่งได้รับมรดกโรงงานนั้น หรือกล่าวว่าเป็นผู้หญิงหลายสามีไม่เคยจดทะเบียนสมรสกับใครเลยสักคน ดังนี้ย่อมเป็นที่เสียหายต่อคำผู้เป็นบุตร เพราะเท่ากับกล่าวว่าเป็นบุตรนอกสมรส

2. ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง

(47) คำว่าฝ่าฝืนต่อความจริง หมายความว่าข้อความที่กล่าวหรือใจข่าวนั้นต้องไม่เป็นข้อความจริง ทั้งนี้ไม่เป็นความจริงทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ถ้าเป็นความจริงแล้วผู้กล่าวหรือใจข่าวแพร่หลายย่อมไม่ถือว่าทำละเมิด เพราะจะหาว่าเขาทำความเสียหายให้ไม่ได้ เช่น ก. เคยต้องโทษจำคุกมาแล้ว ข. กล่าวแก่ ค. ว่า ก. เคยต้องโทษจำคุก เช่นนี้ ข. ไม่มีความผิด แต่ถ้า ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า ข. มิได้เป็นโรคผิวหนังแต่ ก. กล่าวกับ ค. ว่า ข. เป็นโรคผิวหนัง เช่นนี้ถือว่า ก. ละเมิดต่อ นาย ข.

(48) ลักษณะของข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง ข้อความที่กล่าวหรือใจข่าวแพร่หลายจะมีลักษณะฝ่าฝืนความจริง ก็ต้องเป็นข้อความที่กล่าวถึงการกระทำหรือเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบัน ส่วนการกระทำหรือเหตุการณ์ในอนาคตย่อมไม่เข้าลักษณะฝ่าฝืนความจริงได้ เพราะการกระทำหรือเหตุการณ์นั้นยังมิได้เกิดขึ้น เว้นแต่ข้อความนั้นในขณะเดียวกันอนุมานให้เป็นข้อความเช่นเดียวกับข้อความในปัจจุบันและผู้กล่าวหรือใจข่าวนั้นจะปฏิเสธว่าตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริงไม่ได้

เพราะการที่จะกล่าวหรือไขข่าวเกี่ยวกับผู้อื่นทำให้เขาเสียหาย ผู้กล่าวหรือผู้ไขข่าวมีหน้าที่จะต้องสืบให้ทราบข้อเท็จจริงเสียก่อน หนึ่งข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริงนั้น แม้จะเป็นแต่เพียงบางส่วนของข้อความที่กล่าวหรือไขข่าวก็ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทแล้ว แม้จะอ้างว่าเขากล่าวหรือไขข่าวของบุคคลอื่นมากล่าวซ้ำก็ถือว่าเป็นความผิดเช่นกัน

ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงนี้ จะต้องมีลักษณะเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง ถ้าไม่ได้ยืนยันข้อเท็จจริงหรือยืนยัน แต่มิได้ฝ่าฝืนต่อความจริง ก็ไม่เป็นละเมิดตามมาตรา

จากหลักดังกล่าวนี้ได้เคยมีตัวอย่างแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาว่า ข้อความต่อไปนี้ไม่มีลักษณะของการยืนยันข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการหมิ่นประมาท คำพิพากษาฎีกาบางฉบับเป็นเรื่องในคดีอาญา แต่พอจะนำมาเปรียบเทียบได้ อย่างไรก็ตามการที่ไม่เป็นละเมิดตามมาตรา 423 นี้หาใช่ว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดเสียเลย หากแต่ถ้ากรณีใดต้องด้วยมาตรา 420 ก็อาจเป็นเรื่องต้องรับผิดตามบททั่วไปอยู่แล้วได้

1. คำดำ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าด้วยคำที่จำเลยดำโจทก์ว่า “หนอย ไอ้ชาติหมามึงวิเศษ ทำไมมึงต้องออกจากนายอำเภอเล่า ทำไมมึงไม่เป็นต่อไปเล่า” ดังนี้ไม่เป็นการหมิ่นประมาท

หมายเหตุ คำว่าไอ้ชาติหมาเป็นคำด่า ไม่ใช่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริง เพราะคนฟังไม่มีใครรู้สึกว่าเป็นเช่นนั้นจริง

2. คำเปรียบเทียบ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าด้วยคำที่จำเลยดำโจทก์ว่า “นาย ก บ้า ๆ นาย ก หมา ๆ นาย ก สันตืน มันเที่ยวฟ้องคนทั้งบ้านทั้งเมือง” ไม่เป็นการหมิ่นประมาทเป็นเพียงคำเปรียบเทียบ

หมายเหตุ คำว่านาย ก บ้า ๆ นาย ก หมา ๆ เป็นคำด่า ส่วนที่ว่าเที่ยวฟ้องคนทั้งบ้านทั้งเมือง เป็นคำเปรียบเทียบยืนยันข้อเท็จจริง

3. คำคาดคะเน ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่จำเลยถูกคนขว้างก้อนอิฐขึ้นไปบนเรือนจึงพูดขึ้นต่อหน้าคนทั้งหลายว่า “ไม่มีใครนอกจากไอ้แก้ว ไอ้ชาติหมา ไอ้ฉิบหาย” ดังนี้ ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า

เป็นเพียงคำคาดคะเนไม่เป็นหมิ่นประมาท

หมายเหตุ คำว่าไอ้ชาติหมา ไอ้ฉิบหาย เป็นคำด่า นอกจากนั้น เป็นคำคาดคะเนไม่เป็นการยืนยันข้อเท็จจริง

4. คำขู่ จำเลยพูดขู่โจทก์ในขณะที่กำลังชื้อแย่งสลากกินรวบอยู่ “เดี๋ยวจับเป็นอัมพาตทั้งพ่อทั้งลูก” วินิจฉัยว่า ไม่เป็นหมิ่นประมาทเป็นเพียงคำขู่เท่านั้น

หมายเหตุ จำเลยไม่ได้บอกว่าโจทก์เป็นอัมพาตแต่พูดขู่ว่า เดี่ยวจะจับฐานอัมพาตเท่านั้น การแปลต้องตีความทั้งประโยคจึงจะทราบเจตนาของผู้พูด

(49) การฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นหมิ่นประมาทเสมอไปหรือไม่ ในบางครั้งการฝ่าฝืนต่อความจริงหาได้เป็นหมิ่นประมาทไม่ เพราะผู้กล่าวหรือใจข่าวนั้นได้กระทำโดยสุจริต หรือสำคัญผิด หรือตนไม่รู้ว่าไม่จริง และไม่อาจถือว่าควรรู้ได้ เช่น ก. กล่าวด้วยความเชื่อโดยสุจริตว่า ข. คลอดบุตรฝาแฝด ความจริง ค. เป็นผู้คลอดบุตรฝาแฝดและ ข. ฟังจะสมรสได้เพียง 3 วัน เช่นนี้ ก. ไม่ต้องรับผิด หรือ ก. กล่าวว่าได้ให้ ข. กู้เงินไป แต่ความจริง ก. มิได้ให้ ข. กู้แต่ ก. ให้ ค. กู้ ก. จำผิดไป ก. ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

3. เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณหรือทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ

การกล่าวหรือใจข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงนั้น จะต้องเกิดผลเสียหายต่อ

ก. ชื่อเสียง หมายถึงค่าหรือราคาที่มีมนุษย์มีอยู่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในทางสังคมหรือทางศีลธรรม การทำให้คนทั้งหลายลดหย่อนหรือขาดความนิยม หรือหมดความเชื่อถือในตัวบุคคลหรือทำให้บุคคลทั้งหลายเป็นปรปักษ์ต่อบุคคลนั้น ย่อมเป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียง เพราะทำให้ค่าหรือราคาของบุคคลนั้นในทางสังคมหรือศีลธรรมหมดไป

หรือลดน้อยลง เช่น ก. มีคณับหน้าถือตาในสังคมดี แต่ ข. กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายให้สังคมเห็นว่า ก. เป็นคนไม่ดียอมทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง

ข. เกียรติคุณ หมายถึงเกียรติยศ ความมีหน้ามีตา การเป็นที่เชื่อถือ คำว่าเกียรติคุณมักเรียกรวมกันไปว่าชื่อเสียงเกียรติคุณ ข้อความอย่างไรเป็นเรื่องชื่อเสียงหรือเกียรติคุณหรือไม่ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย

ค. ทางทำมาหาได้ หมายถึงทำให้การประกอบอาชีพของเขามีผลน้อยลง เช่น กล่าวว่า โรงเรณนี้ไม่ดีเจ้าของไม่ดี เป็นต้น

ง. ทางเจริญ หมายถึงทางก้าวหน้าของบุคคลในการประกอบอาชีพ เช่น ก. บอก ข. ว่าดำเป็นคนเลวคบไม่ได้ และถ้าดำมีอาชีพเป็นนายหน้าในการซื้อขายที่ดิน การกล่าวนั้นทำให้เสียหายแก่ทางเจริญของดำ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำ

(50) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลของการกระทำนี้มีความหมายเช่นเดียวกับที่ได้อธิบายมาแล้วในหมวด (1) ข้อ (4)

คำพิพากษา (หมิ่นประมาท) หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวว่ากรมอากาศยานเสียดายเครื่องบินยิ่งกว่าชีวิตนักบิน เพราะข้อบังคับของกรมอากาศยานห้ามเด็ดขาดไม่ให้นักบินใช้ร่มชูชีพ นอกจากจะเกิดอุบัติเหตุไฟลุกขึ้นในเครื่องบินขณะทำการบินเท่านั้น เหตุอื่นจะใช้ไม่ได้เลยเป็นอันขาด ถ้าไม่มีข้อบังคับกีดขวางอยู่แล้ว หลวงนรมิตรไพชยนต์ก็คงไม่ต้องเสียชีวิต ความจริงหาได้มีข้อบังคับดังกล่าวไม่ ข้อความดังกล่าวเป็นถ้อยคำหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 531-32/2474) หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าโจทก์เป็นนายอำเภอไปตรวจราชการไปกอดปล้ำผู้หญิงเป็นถ้อยคำหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 952/2474) ลงประกาศ น.ส.พ. ว่าห้างหุ้นส่วนเลิกจากกันแล้ว ความจริงห้างหุ้นส่วนยังมีได้เลิก ผู้ประกาศย่อมต้องรับผิดชอบ (ฎีกาที่ 939-40/2478) พิมพ์โฆษณาว่าปลัดอำเภอทำการไต่สวนไม่ชอบช่วยผู้กระทำผิดและขู่เชิญตัวผู้ถูกกระทำร้าย ดังนี้ จำเลยมีความผิดฐาน

หมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 503/2481) การที่จำเลยไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงว่า โจทก์เป็นผู้ไม่นิยมการปกครองระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ย่อมทำให้โจทก์ซึ่งเป็นคนไทยคนหนึ่ง เป็นที่น่ารังเกียจของประชาชนไทยโดยทั่วไป และการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงว่า โจทก์เป็นคนโลกอำนาจทางการเมืองหรือมักใหญ่ใฝ่สูง ย่อมทั้งตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และกลายเป็นผู้ที่ประชาชนซึ่งยังไม่อาจอยู่ในประเทศไทยได้ ดังนั้นย่อมเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของโจทก์ (ฎีกาที่ 237-38/2514)

คำพิพากษาฎีกา (ไม่หมิ่นประมาท) จำเลยพูดกับผู้อื่นในขณะที่เจ้าพนักงานไปตรวจค้นสุราเถื่อนว่า “มึงอย่าไปกับมัน เป็นทาสมันทำไม” นั้นไม่หมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 546/2467) จำเลยกล่าวแก่เจ้าพนักงานว่า “กูไม่ได้เสียส่วยต่อมึงๆ อย่ามาเกณฑ์เอาลูกกูไปไม่ได้ดอก” ไม่หมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 1039-40/2467) ทนายความของพระยาราชนอกให้หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าโจทก์ไม่ใช่คุณหญิงของพระยาราชนอก หนังสือพิมพ์จึงนำข้อความนั้นลงว่าโจทก์ไม่ใช่คุณหญิง ข้อความนั้นไม่ใช่เป็นการใส่ความหมิ่นประมาทโจทก์ (ฎีกาที่ 437/2474) กล่าวว่าการโฆษณาของพรรคประชาธิปัตย์เป็นการหลอกลวงราษฎรให้ลงเชื่อเช่นนั้นไม่ถือว่าคนหนึ่งคนใดในพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายจึงไม่มีอำนาจฟ้องฐานหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 56/2490) กล่าวถึงการกระทำของแพทย์บางคนในโรงพยาบาลโดยไม่เจาะจงถึงแพทย์ผู้ใดหรือแพทย์ทุกคนในโรงพยาบาลนั้น แพทย์คนหนึ่งจะถือว่าตนเสียหายและร้องทุกข์ไม่ได้ (ฎีกาที่ 1325/2498) กล่าวถ้อยคำว่า นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลว่า “ผู้อำนวยการคนนี้ใครว่าดี เต็มวันดีแตกเสียแล้ว ไปคิดต่อเรื่องคนไข้ก็มาไล่ โรงพยาบาลเป็นของรัฐบาลไม่ใช่ ของผู้อำนวยการ ศักดิ์บุญเลี่ยมเป็นของชาวเมืองเพชรสร้าง บ้านที่ผู้อำนวยการอยู่ก็ต้องอาศัยเขาอยู่ เป็นหมอกควรจะใจเย็น แต่นี้ใจร้อนยังกับไฟไซ้ไม่ได้ ถึงเจ็บ

ก็ไม่มารักษาที่นี่ จะเอาเรื่องทุกอย่างไปลงสาส์นเพชร” จำเลยกล่าวด้วยคำเหล่านี้ด้วยความน้อยใจและมีอารมณ์โกรธ เนื่องจากถูกนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพูดเป็นทำนองไล่ อันเป็นการไม่สมควร เพราะเป็นการขาดการระวะ แต่นี้ยังไม่ถึงกับเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาท (ฎีกาที่ 106/2506)

(51) ข้อยกเว้น มาตรา 423 วรรคท้ายบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดในกรณีส่งข่าวสาส์นไว้ว่า “ผู้ใดส่งข่าวสาส์นอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในกรณีนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสาส์นเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ในกรณีที่การกระทำจะไม่ถือว่าเป็นละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นมีดังต่อไปนี้

1. ผู้กระทำเป็นผู้ส่งข่าวสาส์น
2. ผู้กระทำมิได้รู้ว่าข้อความที่ตนได้ส่งไปนั้นไม่เป็นความจริง
3. ผู้กระทำหรือผู้รับข่าวสาส์นนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในข่าวสาส์นด้วย

(52) ผู้กระทำเป็นผู้ส่งข่าวสาส์น คำว่า “ข่าวสาส์น” ในที่นี้หมายถึงการกล่าวหรือไขข่าวไม่ว่าด้วยประการใด ๆ เช่น แดงเลขานุการบริษัทได้แจ้งให้ผู้จัดการบริษัททราบถึงประวัติของ ข. ซึ่งมาสมัครงานในบริษัทว่าเป็นคนไม่ดีมาก่อน ไม่ควรรับทำงานที่บริษัท เป็นต้น แต่การส่งข่าวสาส์นจะต้องเป็นการส่งโดยตรงมิใช่เป็นการให้คนอื่นรู้ ถ้าให้คนอื่นซึ่งไม่มีส่วนได้เสียจะมิได้รับประโยชน์จากความในวรรคนี้

(53) ผู้กระทำมิได้รู้ว่าข้อความที่ตนได้ส่งไปนั้นไม่เป็นความจริง ข้อความที่ผู้ส่งข่าวสาส์นได้ส่งไปนั้น แม้จะไม่เป็นความจริงก็ไม่ทำให้ผู้ส่งข่าวสาส์นมีความผิด ถ้าผู้ส่งข่าวสาส์นนั้นมิได้รู้ว่าข้อความที่ตนส่งไปนั้นไม่เป็นความจริง แม้ว่าการที่ไม่รู้นั้นจะเป็นเพราะความประมาทเลินเล่อก็ตาม การที่จะรู้ว่าเป็นความจริงหรือไม่นั้นหมายถึง การรู้ในข้อเท็จจริงของเรื่องนั้นๆ มิใช่เป็นเพียงแต่การคาดคะเน เช่น “จำเลย

พิมพ์ประวัติบิดาจำเลยแจกงานศพ มีได้กล่าวว่โจทก์เป็นบุตรผู้ตายแต่คนละมารดา กัน เป็นเรื่องเฉพาะเครือญาติของจำเลย แม้จะมีข้อผิดพลาดพลั้งจากความจริงอยู่บ้าง ก็เป็นเรื่องส่วนตัวจำเลยไม่เกี่ยวกับโจทก์ ไม่ทำให้คนอื่นเข้าใจผิดว่โจทก์ไม่ใช่บุตรหลวงพินิจราชาวาสผิดไปจากความเป็นจริงแต่อย่างใด”⁽¹⁾ ไม่เป็นละเมิด จากฎีกานี้จะเห็นว่า ข้อความดังกล่าวไม่เป็นหมิ่นประมาท เพราะไม่ใช่ฝ่าฝืนข้อเท็จจริง แต่น่าคิดว่จะเป็นละเมิดในเหตุอื่นหรือไม่ผู้เขียนเห็นว่าจำเลยไม่มีหน้าที่ต้องประกาศให้รู้ว่โจทก์เป็นบุตรของหลวงพินิจราชาวาสหรือไม่ จะนั้นที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ไม่เป็นละเมิดจึงถูกต้องแล้ว

(54) ผู้กระทำหรือผู้รับข่าวสาส์น มีทางได้เสียโดยชอบในข่าวสาส์นนั้น ผู้ส่งข่าวสาส์นที่ไม่เป็นความจริงจะพ้นจากความรับผิดชอบคือเมื่อตนเองหรือผู้รับข่าวสาส์นคนหนึ่งคนใด หรือทั้งสองคนมีทางได้เสียโดยชอบในข่าวสาส์นนั้น ถ้าผู้ส่งข่าวสาส์นหรือผู้รับข่าวสาส์นไม่มีทางได้เสียในข่าวสาส์น ผู้ส่งข่าวสาส์นย่อมไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๓๓ แม้ว่าผู้ส่งข่าวสาส์นจะมีได้รู้ว่ข้อความนั้นไม่เป็นความจริง เช่น ก. เขียนจดหมายถึง ข. ซึ่งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เล่าประวัติของคำซึ่งรับสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรว่ามีประวัติไม่ดีมาอย่างไร ถ้า ก. ไม่ทราบว่ข้อความดังกล่าวไม่เป็นความจริงเช่นนี้ ก. ไม่มีความผิด เพราะ ก. และ ข. มีส่วนได้เสียที่จะทราบประวัติของคำเพื่อจะได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยถูกต้อง นอกจากนี้อาจเป็นกรณีวิพากษ์วิจารณ์โดยพันธะทางศีลธรรม ซึ่งผู้ส่งข่าวสาส์นและผู้รับข่าวสาส์นมีผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น บิดากล่าววิจารณ์คนรักของบุตรสาวภายในครอบครัวโดยไม่มีคนภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

อนึ่ง มาตรา 423 เป็นเรื่องของการหมิ่นประมาทในทางแพ่ง แต่อาจมีบางกรณีทีกล่าวคำหมิ่นประมาทอาจเป็นข้อแก้ตัวได้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเมื่อกฎหมายอาญาหรือ

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 734/2474

กฎหมายใดให้เอกสิทธิ์หรือให้ข้อแก้ตัว ก็ย่อมเป็นข้อแก้ตัวในทางแพ่งได้ จึงขอกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยแต่เพียงย่อ ส่วนรายละเอียดจะได้ศึกษาจากประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายนั้น ๆ

(๕๕) ข้อยกเว้น (ก) ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๒๙ บัญญัติว่า ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต

1. เพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสีย เกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

2. ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

3. ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัย ของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

4. ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการอันเปิดเผยใน ศาลหรือในการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท จะเห็นได้ว่าถ้าการแสดง ความเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริตไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทเมื่อ การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความนั้นเข้ากับกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้

1. เพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสีย ของตนตามคลองธรรม เช่น เจ้าพนักงานตำรวจจับกุม ก. ในข้อหาลัก ทรัพย์ ก. ปฏิเสธและให้การว่าความจริงตนมองเห็น ข. กำลังลักทรัพย์จึง เข้าไปขัดขวาง แต่ ข. หลบหนีเอาทรัพย์ไปได้ ผู้เสียหายออกมาเห็น ก. พอดีจึงเข้าใจว่า ก. ลักทรัพย์ ถ้อยคำของ ก. เป็นคำกล่าวเพื่อป้องกันตน เพื่อความชอบธรรม

2. ในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ เช่น พลตำรวจ ก. รายงานต่อผู้บังคับบัญชาว่า ขณะออกตรวจท้องที่ดูแลความสงบ เรียบร้อยพบกำลังเล่นการพนัน ดังนี้ไม่เป็นละเมิด หรือ ก. ในฐานะ พนักงานสอบสวนยึดรถยนต์ของ ข. ซึ่งชนกัณฑ์รถของกรมตำรวจไว้ ประกอบการสอบสวนดำเนินคดี กระทำการโดยสุจริตมิได้เจตนาถลำ แกล้งให้เสียหาย การกระทำของ ก. จึงไม่เป็นการทำละเมิดต่อ ข.

3. ดิชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ เช่น ขาวมีจดหมายไปดิชมการทำงานของข้าราชการกรมหนึ่งโดยผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ ถ้าการดิชมได้ทำโดยสุจริตและถูกต้องตามคลองธรรมก็ไม่เป็นละเมิด

4. แจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท เช่น หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งลงข่าวบันทึกการเบิกความของพยานในศาล เกี่ยวกับคดีเรื่องหนึ่งซึ่งมีการพาดพิงไปถึงบุคคลภายนอกการกระทำดังกล่าวไม่เป็นละเมิด

(56) การแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาคดี (ข) ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 บัญญัติว่า “คู่ความหรือทนายความของคู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน” เช่น เดิมจำเลยฟ้องหย่ากับภริยาโดยอ้างว่าภริยาเป็นชู้กับโจทก์ ต่อมาโจทก์กลับฟ้องจำเลยในข้อหาหมิ่นประมาท วินิจฉัยว่าเป็นความจำเป็นที่จำเลยต้องกล่าวไปในฟ้องให้ชัดเจนนับว่าเป็นการกล่าวข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีตนไม่เป็นหมิ่นประมาท

(ค) นอกจากนี้ผู้กระทำอาจมีเอกสิทธิ์ตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายพิเศษอื่น ๆ อีกก็ได้ อย่งไรก็ตาม ถ้าหากว่าการกระทำเหล่านั้นเข้าหลักเกณฑ์หมิ่นประมาทอันจะต้องรับผิดแล้ว หากไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจไว้ จะปฏิเสธอ้างว่าจดจำคำของผู้อื่นมากล่าวหรือเป็นข้อความของผู้อื่นมิได้ เช่น จำเลยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ได้ลงข้อความหมิ่นประมาทโจทก์จำเลยจะแก้ตัวว่าเป็นจดหมายของคนอื่นส่งมาพิมพ์ดังนี้แก้ตัวไม่ได้ หมายความว่า ถ้าไม่มีข้อแก้ตัวตามกฎหมายหรือความยินยอมอันใดแล้ว ผู้กระทำจะปฏิเสธความรับผิดชอบไม่ได้ เมื่อกล่าวถึงความยินยอมจะต้องเข้าใจว่าความยินยอมต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการให้ความยินยอมดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น เช่น ก. ข.

สมัครใจทะเลาะวิวาทกัน ต่างกล่าวคำหมิ่นประมาทซึ่งกันและกัน จะฟ้องร้องอันใดมิได้ ถือว่าต่างยินยอมโดยปริยาย หรือ คำต้องการทราบทัศนคติ ข. ที่มีต่อคนจึงยอมให้ ข. วิพากษ์วิจารณ์ได้ตามความพอใจ ดังนี้ถือว่า ให้ความยินยอมแล้ว

ข้อสังเกต บทบัญญัติในมาตรา 423 มุ่งจะเอาผิดแก่ผู้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงด้วยวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของผู้อื่น จึงอาจมีบางกรณีที่เป็นการทำให้เขาเสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณอยู่บ้าง แต่หาได้ทำด้วยพฤติการณ์ดังกล่าวในมาตรา 423 ดังนี้จะถือว่าเป็นผู้ทำละเมิดหรือไม่ เรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้วว่า จำเลยกับนางสาวเป้าอายุ 19 ปี เสขรักใคร่ชอบพอกันได้พากันหนีไปฐานชู้สาว และนางสาวเป้ายินยอมให้จำเลยกระทำชำเราโดยจำเลยบอกว่าจะเลี้ยงดูเป็นภรรยาแต่ต่อมาจำเลยไม่ยอมรับเลี้ยงดูนางสาวเป้า มารดาจึงมาฟ้องขอลงโทษทางอาญาและเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อเกียรติยศชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงแล้ววินิจฉัยว่า เมื่อนางสาวเป้าสมัครใจตามจำเลยไปเอง และยอมให้เขาร่วมประเวณีจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อเกียรติยศวงศ์ตระกูลของมารดานางสาวเป้า⁽¹⁾

คำวินิจฉัยของศาลฎีกาน่าจะมีความหมายไปในทางว่าไม่เป็นการทำให้เสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของใคร แท้จริงมาตรา 423 เป็นเรื่องของการหมิ่นประมาท เมื่อไม่ใช่ทำให้เขาเสียหายโดยการหมิ่นประมาทก็ย่อมไม่เป็นละเมิดตามมาตรา 423 และน่าจะวินิจฉัยต่อไปว่าจะ เป็นละเมิดตามมาตรา 420 หรือไม่ เพราะมาตรา 420 คุ้มครองสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย แต่เมื่อคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้วินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดตามกฎหมายอาญา และไม่เป็นการทำความเสียหายแก่สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของโจทก์จึงพิพากษายกฟ้อง ดังนี้ก็จะหมายความว่า การกระทำของจำเลยไม่ผิดไม่ว่าในทางใด

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 578/2513

อนึ่ง การฟ้องทางแพ่งเรียกค่าเสียหายในคดีหมิ่นประมาท ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกากลางโทษทางอาญาตาม ปอ. มาตรา 326,328 แล้ว ไม่ต้องบรรยายฟ้องและไม่ต้องนำสืบว่าข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นฝ่าฝืนต่อความจริง⁽¹⁾

บทที่ 3 การทำละเมิดร่วมกัน

(57) ความรับผิดชอบร่วมกันในผลแห่งละเมิด บางครั้งการกระทำที่ไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่นนั้น เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลหลายคน โดยที่บุคคลเหล่านั้นจงใจที่จะร่วมกระทำต่อผู้เสียหายนั้นด้วยกัน ความจงใจดังกล่าวอาจเป็นโดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้ เช่น ก. ข. และ ค. ตกลงร่วมกันทำร้ายร่างกาย ง. เช่นนี้ เมื่อ ง. ได้รับความเจ็บแม้จะไม่ทราบว่าเป็นเนื่องมาจากการกระทำของใคร ทั้ง ก. ข. และ ค. จะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายนั้น หรือ ดำ แดง ทำร้ายขาว โดยมี เขียวเป็นคนคอยดูต้นทางเพื่อมิให้ใครเข้ามาขัดขวาง เช่นนี้ ดำ แดง และเขียวต้องรับผิดชอบร่วมกัน เมื่อปรากฏหลายคนร่วมกันกระทำละเมิดแล้ว แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะสามารถหรือไม่สามารถแยกได้ว่าความเสียหายดังกล่าวเกิดจากการกระทำของผู้ใด บุคคลเหล่านั้นก็จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ หรือในกรณีบุคคลหลายคนไม่ได้จงใจร่วมกันทำละเมิดมาก่อน เช่น ก. ข. และ ค. ต่างคนต่างทำร้าย ง. บาดเจ็บโดยมิได้ตกลงกันมาก่อน แต่ไม่สามารถสืบได้ว่าบาดแผลนั้นเกิดจากการกระทำของใคร เช่นนี้ ก. ข. และ ค. ต้องร่วมกันชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ ง. และเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วจึงจะมาแบ่งความรับผิดชอบเท่าๆ กัน แต่ศาลจะกำหนดความรับผิดชอบให้ไม่เท่ากันก็ได้⁽²⁾ ทั้งนี้เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 432 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลหลายคนก่อ

¹คำพิพากษาฎีกาที่ 1898/2522

²คำพิพากษาฎีกาที่ 809/2498

ให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันทำละเมิด ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้ได้ตลอดถึงกรณีที่ไม่สามารถสืบรู้ตัวได้แน่ว่าในจำพวกที่ทำละเมิดร่วมกันนั้น คนไหนเป็นผู้ก่อให้เกิดเสียหายนั้นด้วย

อนึ่ง บุคคลผู้ยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการทำละเมิด ท่านก็ให้ถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วมกันด้วย

ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น”

(58) ความหมายของคำว่าทำละเมิดร่วมกัน จากมาตรานี้ อย่างไรก็ตามเป็นการทำละเมิดร่วมกัน และจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วน ๆ เท่า ๆ กัน กฎหมายวางหลักไว้ ดังนี้

(1) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลหลายคน ถ้าความเสียหายเกิดจากบุคคลคนเดียว บุคคลนั้นแต่ผู้เดียวต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น แต่ถ้าความเสียหายเกิดจากการกระทำของบุคคลหลายคน บุคคลเหล่านั้นอาจต้องร่วมกันรับผิดชอบ ถ้าเข้าตามบทบัญญัติของกฎหมาย ดังที่จะปรากฏอยู่ในข้อต่อไป ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลหลายคนนั้น จะเป็นความเสียหายเพียงแห่งเดียว หรือหลายแห่ง จะมากหรือน้อยไม่สำคัญ เช่น ดำ แดง ขาว ต่างตีศีรษะเขียว หรือ ดำพัง ประตูบ้านเขียว แดงใช้ผ้าคลุมศีรษะเขียวและชกตอยเขียว ส่วนขาวได้รวบรวมทรัพย์สินเงินทองของเขียว เป็นต้น

2. บุคคลเหล่านั้นตกลงที่จะมาทำละเมิดร่วมกัน เช่น ตัวอย่างข้างต้น ดำ แดง ขาว ได้ตกลงจะทำร้ายร่างกายเขียว หรือตกลงจะลักทรัพย์เขียว ก่อนที่จะมาทำร้ายหรือลักทรัพย์ แม้ว่าจะไม่ได้ตกลงกันมาก็ตาม หากแต่การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อ บุคคลเหล่านั้นก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบถือว่าทำละเมิดร่วมกัน⁽¹⁾ เช่น ดำ แดง

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 751/2498

เข้าใจว่าเขียวเป็นผู้ร้ายลักทรัพย์คน จึงทำร้ายเขียวด้วยกัน

3. บางกรณีแม้ว่าบุคคลหลายคนเหล่านั้นมิได้ตกลงกันมาก่อนว่าจะทำละเมิด แต่อาจถือว่าเป็นผู้ทำละเมิดร่วมกันก็ได้ ถ้าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ใด เช่น ในกรณีวิวาทระหว่าง คำ แดง ขาว และเขียว ปรากฏว่า เขียวได้รับบาดเจ็บแห่งหนึ่ง แต่ไม่สามารถสืบได้ว่าเกิดจากการกระทำของใคร ในกรณีนี้ กฎหมายถือว่า คำ แดง ขาว เป็นผู้ร่วมกันทำละเมิด

4. บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ หากมีส่วนร่วมในการกระทำ ความผิด กฎหมายถือว่าเป็นผู้กระทำละเมิดร่วม

4.1 ผู้ยุยงส่งเสริมในการทำละเมิด

4.2 ผู้ให้ความช่วยเหลือในการทำละเมิด

ผู้ยุยงส่งเสริมหรือผู้ให้ความช่วยเหลือ หมายถึงบุคคลผู้สนับสนุนด้วยประการใด ๆ เช่น ให้อาหารหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ทำละเมิด คำว่ายุยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือกฎหมายแพ่งมิได้ให้ความจำกัดความไว้แต่อย่างใด จึงต้องนำกฎหมายที่ใกล้เคียงมาใช้ กล่าวคืออย่างไรเรียกว่ายุยง ส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้ดูรายละเอียดในกฎหมายอาญา

แท้จริง ความรับผิดตามมาตรา ๒๙๑ กฎหมายต้องการวางหลักว่าจะต้องรับผิดเท่าๆ กัน ส่วนการกระทำใดจะเป็นละเมิดหรือไม่ ต้องพิจารณาจากหลักทั่วไปดังได้กล่าวมาข้างต้น

สำหรับความรับผิดนี้ถือว่าเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 291⁽¹⁾ ทุกคนจะต้องร่วมรับผิด แต่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ใช้คำสินไหมทดแทนไปแล้วก็ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้ร่วมกระทำผิดคนอื่นๆ ได้ ทั้งนี้เห็นได้จากมาตรา 432 วรรคท้าย ซึ่งใช้คำว่า “ในระหว่างบุคคลทั้งหลายซึ่งต้องรับผิดร่วมกันใช้คำสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าต่างต้องรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่โดยพฤติการณ์ศาลจะวินิจฉัยเป็นประการอื่น” ดังตัวอย่างข้างต้นเมื่อ ก. ข. และ ค. ร่วมกันรับผิดต่อ ง. เช่นนี้ ถ้า ก.

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291

ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อ ง. แล้วย่อมมีสิทธิไล่เบียดต่อ ข. และ ค. ได้ เป็นจำนวนเท่าๆ กัน แม้ว่าผู้กระทำละเมิดบางคนอาจทำน้อยหรือมากไป กว่าผู้อื่นก็ตาม แต่มีข้อยกเว้นในเรื่องการรับผิดชอบนี้ว่าศาลอาจวินิจฉัย เป็นอย่างอื่นได้ กล่าวคือในเมื่อปรากฏโดยพฤติการณ์ว่าเป็นการกระทำ ของ ค. มากกว่า ข. ศาลอาจกำหนดให้ ค. ใช้ค่าสินไหมทดแทนมากกว่า ข. ได้ แทนที่จะให้แบ่งความรับผิดเท่าๆ กัน

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินคดี โจทก์จะต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่า จำเลยทั้งหลายร่วมกันทำละเมิด จำเลยเหล่านั้นจึงจะต้องร่วมกันรับผิด⁽¹⁾ และเมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาให้รับผิดร่วมกันแล้ว แม้ศาลอุทธรณ์จะ พิพากษาว่าโจทก์คนหนึ่งคนใดไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย จำเลยเหล่านั้ ก็จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ที่เหลือเต็มจำนวน เพราะค่าเสียหายแบ่งแยกไม่ได้และไม่มีสิทธิให้ลดค่าเสียหายลงครึ่งหนึ่ง⁽²⁾ ในกรณีร่วมกันทุจริตและต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ในระหว่างผู้รับผิดหากไม่มี พฤติการณ์ที่ต้องรับผิดยิ่งหย่อนกว่ากันต้องรับผิดเป็นส่วนๆ เท่ากัน⁽³⁾

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อนำบทบัญญัติมาตรานี้ไปเทียบกับความ ผิดทางอาญาแล้วก็ใกล้เคียงกัน คือกฎหมายมุ่งเอาโทษไปถึงผู้ใช้ ตัวการ ผู้สนับสนุนด้วยโดยทั่วกันตามความหนักเบาแห่งการกระทำ แต่ก็ยังมี ความรับผิดในการกระทำอีกประการหนึ่งที่บทบัญญัติทางแพ่งยังมิได้ บัญญัติไว้ คือ เรื่องการพยายามกระทำความผิดจึงเห็นสมควรนำมา พิจารณาในตอนนี้

(59) การพยายามกระทำความผิด การพยายามกระทำความ ผิดในทางอาญานั้นเอาโทษผู้กระทำด้วย แต่ในทางแพ่งพิจารณาเฉพาะว่า การกระทำนั้นๆ เป็นละเมิดหรือไม่ หลักเกณฑ์ของมาตรา 420 ย่อม นำไปใช้ในการพิจารณาความผิดได้ทั้งสิ้น เพราะเป็นบทหลักหากลักษณะ

¹คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 984/2509, 1188/2509 และ 1389/2509

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2728/2523

³คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1067/2524

ของการพยายามนั้นเข้าหลักเกณฑ์ละเมิดก็ถือว่าเป็นละเมิด ก่อให้เกิด
หนี้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นกัน

การพยายามกระทำความผิดนั้นได้แก่

1. ลงมือกระทำความผิดแล้วแต่กระทำไปไม่ตลอด หรือ
2. กระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล

ผู้เขียนมีความเห็นว่าเฉพาะการพยายามกระทำความผิดตาม
กรณีที่ 2 เท่านั้นที่จะเป็นละเมิด เพราะการลงมือกระทำความผิดแล้วแต่
กระทำไปไม่ตลอดตามกรณีที่ 1 ยังไม่เป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแต่
อย่างไร หนึ่ง การเตรียมการย่อมไม่เป็นการละเมิด ทั้งนี้อาศัยหลักดัง
กล่าวมาแล้วข้างต้นในข้อ 3 เรื่องความเสียหาย เช่น คำต้องการฆ่าแดง
จึงเตรียมมีดไปชும்คอยแทงแดงในที่มืด พอแดงผ่านมาจึงวิ่งเข้าไปเงื้อมมีด
จะแทง แต่ยังไม่ทันได้แทงก็ถูกจับได้เสียก่อน การกระทำเพียงเท่านี้ถือว่าเป็น
เป็นการพยายามกระทำความผิดแล้วแต่จะฟังว่าเป็นละเมิดยังไม่ได้ หรือ
ชาวต้องการฆ่าเขียวจึงเตรียมปืนไปยิงพอยิงได้ 1 ทีก็ถูกตำรวจจับ
กระสุนดากซ์โครงไปเขียวบาดเจ็บเล็กน้อย การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการ
พยายามกระทำความผิดและเป็นละเมิดด้วย เพราะเป็นการทำต่อผู้อื่น
โดยผิดกฎหมายทำให้เขาเสียหายแล้ว

การพยายามกระทำความผิดใดที่เป็นละเมิดแล้ว บรรดาตัวการ
ผู้ใช้ ผู้สนับสนุน ทั้งหลาย ก็ต้องรับผิดชอบร่วมกันตามมาตรา 432 นี้

หนึ่ง การพยายามกระทำความผิดใดที่แม้จะไม่เป็นการละเมิด
ในตัวเอง แต่ถ้ามีการกระทำความผิดอื่นประกอบด้วย ผู้กระทำย่อมต้อง
รับผิดชอบในส่วนของการกระทำนั้น เช่น การเดินเข้าไปในบ้านผู้อื่นเพื่อ
ลักทรัพย์ แต่กลับใจไม่ลักทรัพย์อย่างใด แม้การกระทำจะไม่เป็นละเมิดใน
ส่วนของการลักทรัพย์ แต่ก็ยังเป็นละเมิดในส่วนของการบุกรุก

คำพิพากษาศาลฎีกา (ละเมิดร่วม) 'เอาเรือนและครุฑไฟของคนอื่น
ไปขาย โดยไม่มีอำนาจ ผู้ซื้อก็ทราบแต่ก็ยังขึ้นรับซื้อไว้แล้วหรือครุฑนั้นไป
ยอมเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของ ผู้ที่รู้เห็นในการซื้อขายรายนี้มาแต่

แรก เมื่อไปช่วยผู้ซื้อหรือด้วยก็ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของด้วย ผู้
ลงมือกระทำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายร่วมกัน (ฎีกาที่ 730/2493) ความ
เสียหายเกิดจากการละเมิดอาจเกิดจากหลายคนทำละเมิด โดยไม่ได้ร่วม
กันกระทำ เช่น ต่างคนต่างประมาททำให้โจทก์เสียหาย ศาลอาจแบ่งค่า
เสียหายให้รับผิดชอบตามพฤติการณ์ ไม่จำเป็นต้องแบ่งเท่าๆ กัน (ฎีกาที่ 809/
2498) สมคบกันหลอกลวงเจ้าของรถยนต์ว่า ขอเช่ารถยนต์ไปเล่นการ
พนันกันใกล้ๆ (ในจังหวัดเชียงใหม่) แต่กลับนำรถยนต์ไปถึงกรุงเทพฯ
โดยเจ้าของรถมิได้ยินยอม เช่นนี้ เมื่อรถไปชนใครเกิดเสียหายขึ้น ย่อมถือ
ว่าพวกที่หลอกลวงเอารถไปร่วมกันละเมิดต่อเจ้าของรถ จึงต้องร่วมกัน
ใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของรถยนต์ (ฎีกาที่ 1188/2502) ผู้ขับรถยนต์
ประจำทางได้ใช้หรือมอบให้ผู้อื่นขับแทน และปล่อยให้ขับในอัตรา
ความเร็วสูงจนเป็นเหตุให้รถคว่ำลงทำให้ผู้โดยสารถึงแก่ความตาย ดังนี้
ต้องถือว่าผู้มีหน้าที่ขับรถประจำทางกระทำละเมิดด้วย (ฎีกาที่ 619/
2505) การที่เจ้าของร่วมได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ใคร แม้ระบุว่าถ้า
เขาทั้งสองตายไปแล้วให้ทรัพย์สินตกให้แก่ผู้นั้นก็ดี เมื่อเจ้าของร่วมผู้ทำ
พินัยกรรมคนหนึ่งตายแม้อีกคนหนึ่งยังอยู่ก็ย่อมเกิดผลตามพินัยกรรม
เฉพาะทรัพย์สินส่วนของผู้ตายไปแล้ว ในกรณีที่ที่พิพาทยังไม่ได้แบ่งแยกกัน
นั้นเจ้าของร่วมเข้าทำที่ที่ตนเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วยนั้นไม่เป็นละเมิด
เจ้าของร่วมอีกคนหนึ่งจะฟ้องขอให้ห้ามหรือเรียกค่าเสียหายไม่ได้ (ฎีกาที่
997/2505) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 432 วรรคสาม
เป็นบทบัญญัติว่าด้วยส่วนแบ่งความรับผิดชอบในเมื่อมีการเรียกร้องกันใน
ระหว่างผู้ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน คือจำเลยทั้งสองด้วยตนเอง มิใช่บท
บัญญัติให้จำเลยทั้งสองซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกัน แบ่งแยกกันใช้ค่าสินไหม
ทดแทนให้โจทก์รับไปตามส่วนของจำเลยแต่ละคน ดังนั้นผู้ร้องซึ่งเป็นผู้
ค้าประกันจำเลยที่ 1 จะอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา
432 วรรคสาม นี้มาอ้างว่าผู้ร้องมีความรับผิดชอบเฉพาะส่วนของจำเลยที่ 1
หาได้ไม่ (ฎีกาที่ 436/2510) จำเลยที่ 3 ได้รับค่าสัมปทานเดินรถ

แล้วให้จำเลยที่ 2 นำรถยนต์เข้าร่วมเดิน ทาสืบออกเครื่องหมายเหมือนรถของจำเลยที่ 3 และได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ค่าขายตัวเป็นค่าบริวารของจำเลยที่ 3 เช่นนี้ ถือได้ว่าการเดินรถคันนี้เป็นกิจการของจำเลยที่ 3 จำเลยที่ 3 ต้องรับผิดชอบในเหตุละเมิดที่จำเลยที่ 1 ลูกจ้างของจำเลยที่ 2 ก่อขึ้นตามที่อ้าง (ฎีกาที่ 1895/2512) จำเลยที่ 2 นำรถเข้าเดินร่วมในเส้นทางของบริษัทจำเลยที่ 3 แม้สัญญาการเดินรถร่วมกันนั้นจะไม่มีกรรมการบริษัทลงชื่อแทนจำเลยที่ 3 แต่เมื่อจำเลยที่ 3 รับเอาผลของสัญญาและยอมให้จำเลยที่ 2 เดินรถร่วมทางและให้อยู่ในความควบคุมของจำเลยที่ 3 ในการรับส่งคนโดยสารเป็นปกติธุระ จำเลยที่ 3 ต้องรับผิดชอบเมื่อจำเลยที่ 1 ผู้เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 ขับรถส่งคนโดยสารชนรถโจทก์เสียหาย (ฎีกาที่ 1371-72/2513) กรมวิสามัญศึกษาได้เรียกประกวดราคาค่าก่อสร้างต่อเติมโรงเรียนวัดธาตุทอง จำเลยที่ 3 มอบให้จำเลยที่ 2 ไปยื่นซองประกวดราคาต่อคณะกรรมการรับซอง ส่วนโจทก์มอบอำนาจให้นายบุญมี จรุงบุญญ์สวัสดิ์ เป็นผู้ยื่นซองประกวดราคาแทน ขณะที่นายบุญมียื่นซองประกวดราคาต่อคณะกรรมการการรับซองเอกสารนั้นผ่านกรรมการคนที่ 1 ไปแล้ว และยังวางอยู่ต่อหน้ากรรมการคนที่ 2 จำเลยที่ 1 ได้บังอาจแย่งเอาซองประกวดราคาของโจทก์ไปและใช้กำลังขกต่อยทำร้ายร่างกายนายบุญมี เมื่อคณะกรรมการเปิดซองประกวดราคา ปรากฏว่าจำเลยที่ 3 เป็นผู้ประมูลได้ในราคาหนึ่งล้านหกแสนบาทเศษ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสามว่าร่วมกันกระทำละเมิดต่อโจทก์ โดยจัดขวางมิให้โจทก์ยื่นซองประกวดราคา โจทก์ประมูลเสนอราคาต่ำกว่าราคาที่จำเลยเสนอ ทำให้โจทก์เสียหายขาดกำไรสุทธิไปเป็นเงินหนึ่งแสนบาท ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่จำเลยที่ 1 แย่งเอาซองประกวดราคาของโจทก์ไปเป็นการทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยที่ 1 เป็นลูกจ้างจำเลยที่ 3 และเป็นสามีของจำเลยที่ 2 ซึ่งมีหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน จำเลยที่ 3 จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 มาพร้อมกัน ในวันเกิดเหตุ การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นการกีดกันมิให้โจทก์เข้าประมูลเพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ 3

พฤติการณ์ดังกล่าวน่าเชื่อว่า จำเลยทั้งสามวางแผนกันมาก่อนมิฉะนั้นก็ไม่มีเหตุผลที่จำเลยที่ 1 จะกระทำการส่วนตัวเช่นนั้น คดีต้องฟังว่า จำเลยทั้งสามร่วมกันทำละเมิด (ฎีกาที่ 935/2518) รถยนต์ 2 คันสวนและชนกันตรงเส้นกึ่งกลางถนน เป็นความประมาทเลินเล่อของรถทั้งสองไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ความรับผิดชอบจึงพัวพันไป ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบที่ซึ่งจักรยานอยู่ข้างทางแล้วถูกรถคันหนึ่งคว่ำทับตาย(ฎีกาที่ 143, 144/2521) จำเลยสมคบกับพนักงานไปรษณีย์ที่ขักยอกเงิน โดยส่งธนาคารมาให้จำเลยเป็นผู้รับเงิน จำเลยทำละเมิดต่อกรมไปรษณีย์ (ฎีกาที่ 362/2522)

คำพิพากษาฎีกา (ไม่เป็นละเมิดร่วม) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยทำละเมิดต่อโจทก์ โดยจำเลยให้การหรือแจ้งความเท็จต่อพนักงานทำให้โจทก์ต้องออกจากตำแหน่ง แต่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ให้การต่อคณะกรรมการสอบสวนโจทก์ เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2504 ส่วนจำเลยที่ 2 ให้การเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ปีเดียวกัน จำเลยต่างคนต่างให้การอ้างว่ารู้เห็นในหน้าที่ของตน จึงไม่มีลักษณะเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ทั้งตามฟ้องของโจทก์ไม่ได้บรรยายว่าจำเลยเป็นลูกหนี้ร่วมกัน จึงไม่ควรให้จำเลยรับผิดชอบต่อโจทก์ร่วมกัน (ฎีกาที่ 1188/2509) เมื่อโจทก์ไม่มีพยานมาสืบแสดงให้เห็นว่าการที่จำเลยที่ 2 ขักยอกเงินไปโดยมีจำเลยที่ 3 ร่วมด้วยนั้น ได้เกิดจากการจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 1 อันเป็นผลโดยตรงให้เกิดมีการขักยอกเงินรายนี้ จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยอื่น (ฎีกาที่ 1389/2509) บุคคลสองคนทำสัญญาเป็นผู้รับจ้างร่วมกันในการวางท่อประปาตามถนนให้แก่กรมโยธาเทศบาล และยอมรับผิดชอบร่วมกันสำหรับบรรดาข้อสัญญาทั้งหมด แต่ผู้รับจ้างสองคนนั้นแบ่งงานกันทำ โดยคนหนึ่งเป็นคนจัดหาวัสดุและอีกคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินงานวางท่อประปาถึงแม้ว่าผู้รับจ้างคนที่ดำเนินงานวางท่อประปาจะกระทำละเมิดจุดท่อระบายน้ำของเทศบาลเสียหาย แต่ผู้รับจ้างทั้งสองมิใช่ นายจ้างหรือตัวแทนตัวการซึ่งกันและกัน ผู้รับจ้างอีกคนหนึ่ง ซึ่งมีได้ร่วมกันทำละเมิด

จึงหาจำต้องรับผิดชอบ (ฎีกาที่ 1619/2512) จำเลยกับ ต. ต่างขับรถยนต์ โดยประมาทเลินเล่อทำให้คนในรถของจำเลยตาย ไม่ใช่ร่วมกันทำละเมิด แต่ต่างคนต่างทำ ศาลกำหนดค่าเสียหายให้ต่างคนต่างใช้ตามพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งความผิด (ฎีกาที่ 1544/2520) จำเลยทั้งสองต่าง ขับรถยนต์โดยประมาทเลินเล่อ ทำให้โจทก์ซึ่งนั่งมาในรถจำเลยที่ 1 เสียหาย ไม่ใช่ถูกหนี่ร่วมตามมาตรา 432 แต่ศาลแบ่งความรับผิดชอบให้เป็น ส่วนของจำเลยแต่ละคนได้ตามมาตรา 423 (ฎีกาที่ 1546/2520) ส. สามีโจทก์สำนวนแรก พ. โจทก์สำนวนหลัง และ ป. ภริยา พ. นั่งมาใน รถยนต์ของ พ. ถูกรถคันหนึ่งชนอัดติดอยู่ในรถ มีรถซึ่งถูกจ้างของจำเลย ขับมาชนซ้ำ ทำให้ ส. ป. ตาย และ พ. บาดเจ็บมากขึ้น ไม่ใช่ร่วมกันทำ ละเมิด จำเลยต้องรับผิดชอบแยกกับที่รถยนต์คันแรกก่อความเสียหายขึ้นตาม ส่วนของตน (ฎีกาที่ 828-829/2521) รถยนต์ 2 คัน แชนงเบียดกันไป ชนรถโจทก์ไม่ใช่ละเมิดร่วม (ฎีกาที่ 3071-72/2522) รถยนต์ของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ขับวิ่งคู่กันไปแล้วเกิดกระแทกกัน รถยนต์ที่จำเลยที่ 1 ขับเสีย หลักร่วงข้ามเกาะกลางถนนไปชนสามีและบิดาโจทก์ถึงตายเป็นเรื่องต่าง ทำละเมิด (ฎีกาที่ 615-6/2523)

หมวด 2

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น

(60) ลักษณะของความรับผิดชอบเพื่อบุคคลอื่น ความรับผิดชอบ เพื่อละเมิดเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัว บุคคลผู้กระทำละเมิดเท่านั้นที่จะต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด อันเกิดจากการกระทำของตน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า บางครั้งบุคคลหนึ่งอาจต้องรับผิดชอบในผลแห่ง ละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น แต่ทั้งนี้ควรสังเกตว่าการที่จะ กะเกณฑ์ให้ผู้ไม่ได้ทำละเมิดไปรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของบุคคลอื่นนั้น เป็นข้อยกเว้นจากหลักความรับผิดชอบทั่วไป จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยบทบัญญัติ